

סימן שמו [דין הויק שורו של שואל לשל משאיל או להיפך וכו' נ' מעיפים]:

דעלמא היה משלם כן ולמה יגרע שור זה ומה שלא קבל עליו שלא יזק היינו מדין שמירה ביתרון משאיר מויקים אבל ככל מויק דעלמא צריך לשלם אם לא שהתנה כן בפירוש שאפילו יזקנו שורו שיפטר לנמרי:

וואם שור הבעלים שמטר להשומר הויק שורו של שומר והשמירה היתה בסתם בין הם בין מועד פטורים הבעלים דכיון שהוא קבל שמירתו ואלו היה מויק לאחר היה השומר חייב ואיך אפשר שכשזיק את שור השומר שהבעלים יתחייבו ואם הויק לשור של אחר משלם השומר בתם ח"נ ובמועד נ"ש דעכיו מטל לשמרו שלא יזיק וכמ"ש בס"י שצ"ו ואם קבל עליו לשמרו שלא יזיק ולא שלא יזיק או שאמר שלא יזיק ומכילא נכלל שקבל עליו רק זה ולא שלא יזיק וכמ"ש בסעיף ב' והויק לשורו של שומר משלמים הבעלים בתם ח"נ ובמועד נ"ש וכן אם הויק לשור של אחר משלמים הבעלים כדון הוה דכיון שלא קבל עליו שלא יזיק הם כאחרים כדון זה ולא אמרינן נהי דלא קבל עליו שלא יזיק והו כשזיק לאחרים אבל כשזיק שורו של שואל לא יתחייבו הבעלים דהרי בביתו הוא ועכ"פ מטל עליו ששורו לא יזיק על ידו דאינו כן דכיון שלא קבל עליו שמירתו שלא יזיק נכלל בסתמא נם שורו של שומר אם לא שהתנה כן בפירוש [נל"ם פ"ק דב"ק ס"י י"ז]:

א במי שפ"מ יתבאר דשור שהויק משלמים הבעלים בתם חצי נזק ובמועד נזק שלם ואם מסרו לשומר והויק שור של אחר משלם השומר כדון הבעלים כמ"ש בס"י שצ"ו אבל הויק שורו של שואל לשורו של משאיל או של משאיל לשל שואל יש בזה דינים אחרים שיתבאר לפנינו כמ"ד:

ב כששאל או שכר פרה בתם שלא דברו באופן השמירה וכן כשקבל עליו לשמור בתם בין שהוא ש"ח ובין שהוא ש"ש אם הויק שורו של השומר או של השואל והשומר לשורו של הבעלים בין שהוא תם בין שורא מועד משלמים נזק שלם והמעט דהא אם הויק משור של אחר היו חייבים לשלם כל הנזק דהרי חייבים בשמירתו ואיך אפשר דכששורו של השומר עצמו הויק לא נחייבם בנזק שלם ואין דומל שלא קבלו השמירה רק שהוא לא יזיק אחרים ולא שלא יזיק דהרי בסתמא קבל עליו בין שרא יזיק בין שלא יזיק ולכן אם קבלו בפירוש רק שלא יזיק אחרים ולא שלא יזיק ואפילו לא אמרו בפירוש שלא קבלו שלא יזיק אך כיון שאמר שמקבלו שלא יזיק פירושו הוא שאינו מקבל עליו שלא יזיק דאל"כ לא היה לו דבאר כלל כיון דבסתמא כן הוא [כמ"ע] וכוה הרין שאם הויק שורו של שומר בתם משלם ח"נ ובמועד נ"ש ואין לומר שלא ישלם כלל כיון שלא קבל עליו יזיק דוראי לא גרע השור הנשטר משור דעלמא דהרי אם היה מויק שור של השומר לשור

הלכות גנבה

סימן שמוח [איסור גנבה ומאווה שעה מתחייב ודיני כפל וכו' י"ז מעיפים]:

(הדינים האלה נהגים במקומות שאלה"י מתנהגים כד"מ וכד"ל ע"פ ד"ת לא כן באלותינו לנו שכהן חל הדין העקרי דינא דמלכותא דינא)

א אסור לגנוב אפילו כל שהוא מדין תורה ואע"ג דבפחות משה פרוסה אינו עובר על לאו דלא תגנובו דלאו[סתם] הוא מ"ס אסור מן התורה דחצי שיעור אסור מן התורה ככלל האיסורים ועוד דגם פחות מש"פ גול הוא אלא דישאל מוחל על פחות מש"פ [מסתהדין מ"ז] ובעתים עובר בלאו גם בפחות מש"פ [סס נתי ועלמ"מ ס"ח מנזילס]:

ב וכל הגנוב אפילו רק שוה פרוסה עובר על לאו דלא תגנובו וחייב לשלם ואין לוקן על לאו זה דהוא יותק לעשה לתשכומין ואין לוקן על לאו היתק לעשה ורבים

ב וכל הגנוב אפילו רק שוה פרוסה עובר על לאו דלא תגנובו וחייב לשלם ואין לוקן על לאו זה דהוא יותק לעשה לתשכומין ואין לוקן על לאו היתק לעשה

ממון הרי הם נודרים שאותה תבואה של תרומה אם אותם הרגים וחרמים ישראלים, או נודרים להם שהיא של בית המלך כדי להבריחם מהם אעפ"י שאין הדבר כן. ונדר זה פרשוהו במקומו⁸² בשיאמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם אינו כן ואומר בלבו היום ומקיים את נדרו היום או שמכוין בלבו על פירות של טבל וכיוצא בזה ומקיים נדרו כמה שכיון בלבו בדעת הלב ואעפ"י שדברים שבלב אינם דברים מפני האונס הקלו בזה, וכן נודרין למוכס העומד מאליו או שאין לו קצבה שהרי הוא כאחד מהם על הדרך שבארנו⁸³ וכן הדין בשבועה כמו שיתבאר במקומו⁸⁴.

לא ילבש אדם כלאים אפילו דרך עראי ואפילו על עשרה בגדים שאין הנאת חמוס מגעת לו הואיל ומכל מקום דרך חמוס בכך ואפילו לא כיון אלא להבריה בו את המכס שיחזיקה בגוי אסור ולוקה עליהם, ומכל מקום הברחת המכס שמצד עצמה מותרת דוקא במוכס העומד מאליו ושאין לו קצבה על הדרך שבארנו.

היה המוכס מעובדי האלילים הקדומים שאינם גזורים בדרכי הדתות והבריה ממנו את המכס הואיל ואין כאן גזל גמור ולא חלול השם אין מקפדין על כך וכן אחד מאלו שבא עם ישראל לדין בערכאות של דייני ישראל אם הדיין יכול לזכותו בדיני ישראל מוטב ואם לאו יחזור לזכותו מצד נימוסיהם ומנהגותיהם והרי רשאי לומר אף אתם כך דינכם ואם לאו הואיל ואינו מוצא לפטרו בצד סענה יחייבוהו ויכריחוהו לשלם שלא יאמרו נושאים הם פנים לעצמם ומכל מקום באותם הגדורים בדרכי הדתות לא נאמר כן אלא אם באו לפנינו לדין אין מעבירין להם את הדרך כמלא מחט אלא יקוב (זאת) הדין את ההר (אין) [אם] לו (אלא) [אם] לכשנגדו⁸⁵.

דף קי"ג ע"ב נמצא שאף עובדי האלילים ושאינם גזורים בדרכי הדתות אסור לגזלם ואם נמכר לו ישראל אסור לצאת מידו בלא פדיון וכן אסור להפקיע את הלואתו ומכל מקום אין אדם חייב לחזר אחר אבדתו כדי להתזירה לו ולא עוד אלא אף מי שמצא אבדתו אינו חייב להתזירה שמציאה מקצת קנין הוא וחזרתו דרך חסידות ואין אנו כפופים לחסידות למי שאין לו דת וכן טעותו אם טעה מאליו שלא מתבולתו ולא מהשתדלותו אין הכרח בהשבתו ומכל מקום אם נדע לו על כל פנים חייב להתזירו וכן אף באבדה כל צד שיהא חלול השם בעכובה מחזירה, הא כל שהוא מעממין הגדורים בדרכי הדת ועובדי האלהות על אי זה צד אעפ"י שאמנתם רחוקה מאמנותנו אינם בכלל זה אלא הרי הם כישראל גמור לדברים אלו אף באבדה ואף בטעות ולכל שאר הדברים בלא שום חלוק.

טעות זו שפטרנו המקבלו מעובדי האלילים כמו שהזכרנו דוקא שלא בא בהשתדלותו כלל ממו שביארנו ולא עוד אלא שלכתחלה צריך שיאמר התבונן בדבר זה שעליך אני סומך ואם יבין ושב אבל אם אמר לו הגוי לישראל עליך אני סומך אין לו דרך עוד לעכבו בשום פנים.

היו דברים התלויים במנין משתפין בין ישראל ואחד מאלו שהזכרנו ובא ישראל וברך

82. גורים דף כ"ח ע"א. והוצי' הלכרשטי דף טו ע"א ד"ה נורי

אונסיין.

83. בדבור הקודם.

84. ב"ה על גורים ופוס ליחרנו דף יט ע"א. 85. תיקנתי עפ"י ש"ם (ובש"ם במקום לא צ"ל לך).

שו"ת חתם סופר קובץ תשובות סימן צ

התם בבבא קמא [ק"י"ג ע"א] בספר אסיפת זקנים הפסק בשם הרב
המאירי מצוה למוחקו, כי לא יצא מפה קדשו +/מילואים/ הכוונה
למש"כ בשיטה מקובצת שם ד"ה ולענין פסק כתב הרב המאירי, ח"ל
שם: ומ"מ באותן [העכו"ם] הגדורים בדרכי הדתות, ... אם באו לפנינו
לדין אין מעבירין להם את הדרך' כמלא מחט אלא יקוב הדין את
ההר וכו' עיי"ש, אבל מש"כ מרן שלא יצא מפה קדשו תמוה, דלהדיא
כתב המאירי כן בספריו כמה פעמים, וגם בבית הבחירה למס' ב"ק
[שנדפס מכת"י בשנת תש"ן ק"י"ג ע"ב במקומו] [שממש מביא הש"מ],
הובא פסק זה + והוא דעת האומרים לרשע צדיק באמונתו יחי',
ויעוין בהקדמת בן יוחי. +/מילואים/ ספר בן יוחאי, מבאר צפונות
במאמרי התנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי ז"ל, ... ותשובות נצחות
נכוחות וברורות לכל שואל וכותב שטנה על ספר הזוהר, ומחובר
מאתי, ... משה, ... קוניץ מאובן, ה' תקע"ה, ... וויען (לשון השער). ועיי"ש
במודעה שבעמוד ד' בסופו, לאחר שמאריך להודיע שכל מקום אשר
נמצא בספרינו הקדושים דברי סרה על האומות וכו' לא כיוונו על
העמים היקרים שבזמנינו, מסיים (ד"ה וכבר): ובגדו לשקר אמתת
דבר זה, הנה בוגד בקדושת קשר עליון בין חברת יצוריו בצדק
ויושר, כי לה' הארץ ומלואה, ... הוא אמר כי לי כל הארץ לאום ולאום
גוים וממלכות ויהי, כל צדיק באמונתו יחיה וכו'.

II. Monotheistic Gentiles

The starting point of Jewish law is, then, that no obligation is imposed on the Jew to restore the lost property of a Gentile, or vice versa. Although at first glance one might be uncomfortable with the rule, in reality, a strong case can be made that any other rule would have been bad jurisprudence and unworkable in practice. A legal system's civil law does not exist in the abstract. If the system is to promote justice, those who would benefit by its privileges must accept its duties. Justice is not served if the burdens fall on one group and the advantages on another. Jewish law's obligation to restore lost property if the owner is a "brother," but not if the owner is not a "brother," is, undoubtedly, connected to the fact that the latter feels he is under no obligation to reciprocate. It would be patently unfair to compel the return of the lost property of another absent the ability to compel reciprocity by the loser in the future.¹³

Proof of the fact that reciprocity, and not religious identity, is the key legal element here can be found in the fact that Jewish law does not compel returning the lost property of a Jew who deliberately declines to observe Jewish law, since such a Jew lacks legal fidelity to the system and would not necessarily accept as binding the rules of Jewish law, which require one to take possession of and return to the true owner all lost property one encounters.¹⁴ The talmudic ruling that appears to require returning lost property even to a Jew who does not observe Jewish law is, in fact, understood by nearly all the commentaries as limited to the non-ideological occasional violator of Jewish law, who, when given the option of easily complying with Jewish law, does so.¹⁵

13 It is not unfair, however, to require that finders not pick up lost property and claim it as their own prior to its abandonment by its owner, as such an action is theft, and stealing — even from a thief — is prohibited.

14 *Shulhan Arukh*, 266:2. Indeed, one authority entitles his discussion of this issue "The lost property of a Gentile or a Jewish sinner . . .," see R. Ezra Basri, *Returning Lost Property*, vol. 3 of *Dinei Mamonot*, second edition (Jerusalem: 1990), 5:1.

This explanation is reinforced by the uncensored *Beit Yosef* commenting on HM 266, discussed below.

15 See Meiri, *Avoda Zara* 26b; *Shulhan Arukh* HM 266:1–2, YD 151:1–2, and commentaries ad loc. See particularly the remarks of R. Moses Safer, *Habam Safer* 6:67 (Likutim), R. Abraham Isaac Kook, *Deat Kohan* YD 8, and R. Eliezer Waldenberg, *Tzitz Eliezer* 8:18, all of whom reach this conclusion.

absolutely unambiguous divine directives that appear problematic to us. In the context of authentic Judaism, submission to the divine will is paramount, and suppression of some humane instincts in the face of clearcut *halakhah* may be necessary. To ascribe moral failings to the rabbinic authorities of an oppressed people for failure to reinterpret the straightforward meaning of sacred texts discriminating against their persecutors is inappropriate, unfair, insensitive, and incorrect. But this does not mean that we must suppress our own moral instincts when we honestly see them as consistent with, even generated by, the values and teachings of the Torah writ large. We have *'al mi lismokh*, and our religiously informed ethical instincts have a role to play as we examine text and tradition to reach a conception of our relationship to non-Jews that will honor the universal mission assigned to the children of Abraham.⁵⁴